

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Ингушетия

ГБОУ "Гимназия № 1 г. Карабулак им. А.Б. Дошаклаева"

РАССМОТРЕНО:

на заседании МО
руководитель ШМО

_____ Яндиева Ц.Я.

Протокол № 1

от «28» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО:

зам. директора по УВР

_____ Чапанов К.М.

от «30» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО:

И.о. директора

_____ Чапанов К.М.

от «30» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык (Ингушский)»

для обучающихся 2-х классов

г.Карабулак, 2023 г.

Кхетора каьхат (пояснительная записка)

Таханарча школан хьалхашка латт докхий декхараш. Керттерча даькъе уж да хьалкхувш йоагла тӀехье эздел долаш, гӀулакхаца, нахаца товш, Ӏимерза, ший моттиг дӀалаца ховш, Даьхе а, кьам а, дезал а лоархӀаш, шийна хьалхашка латтадекхараш кхетадеш, цу хьаькъахьа кьахьегаш, дийша, Ӏилман лардаш Ӏомаь, вахаре царех пайда эца ховш хьалкхейр.

Вахар дегӀадоагла Ӏилма, техника, культура дегӀадарца. Царга хьежжа хилабеза дешархошта тахан беш бола хьехам. Школашка вахарцара бувзам чӀоагӀбаро дӀадех хьехархошкара дешархой теркам тӀабахийта дезар – дукхагла долча даькъе шоашка уйла яйтар, Ӏилман лардаш тошкаш болх байтар, Ӏомадаьчох вахаре пайда эца ховргдолаш.

Наьна мотт Ӏомабар, грамматика хар боккха лоархӀам болаш да дешархой кхетам дегӀабоолабара, хӀана аьлча, мотт Ӏомабарца кхетаю мета хозал, из бӀаьхий хилар, кхыча кьамий мотт а дикагла кхетабу бераша, цар культура йовза а новкъостал ду. Дешархошта дӀахьехар хила деза уж кхетаргболаш, цӀенача, аттача меттала, Ӏомадаьчох ма хулла дукхагла дукхагла пайда эца йишхургйолаш. Цудухьа наьна мотт хьехачо керттердар хьаькъоастадеш, цунна теркам тӀабохийташ, грамматически бокьонаш вӀаши юсташ бе беза ший болх.

Наьна метта урокаш тӀа дешархоша гӀалглай метта грамматически лардаш Ӏомаю, кьамаьл шаьрдара балхаш а ду.

Дешархой кьамаьла культура лакхьари Ӏомадаьчун навькаш дегӀайоолаяри хила деза хӀара урока. Из болх дӀахьо тайп-тайпара упражненеш кхоачашьярца. Упражненеша новкъостал ду Ӏомаь бокьонаш чӀоагӀье, орфографически а пунктуационни говзал чӀоагӀье, грамматически материал дикагла кхетае а, йоазонца цунах пайда эца а.

Говзамеча йоазонех пайда эцаш, дувзадена кьамаьл шаьрдеш дешархой теркам тӀабахийта беза хьехархочо сочиненеш, изложенеш язьяра,говзамеча текста тошкам бе Ӏомабара.

Тайп-тайпарча дошлоргех пайда эца Ӏомаде деза хьехархочо бераш, шоаш бувцаш бола мотт бӀаьхий, ира, говза, хоза бувцаргболаш, кьамаьл деча хана а йоазув деш а гӀалаташ дергдоацаш. ХӀара уроках, кердачох хоам беш, хьалха Ӏомадаьр дагалувцийта деза дешархошка, кердачун хьалха Ӏомадаьчунца бувзама беш.

ХӀара классе шу дӀадолалуш а шу чакхдоолаш а хьалха Ӏомадаьр кердааккхадеза дешархошца, программаца белгалбаьккха дувзадена кьамаьл шаьрдара болх бизза дӀабахьа беза.

Глалгай мотт хъехара глулакх доаггача тайпара хъехархочо длахьой, дешархошта шоай наьна мотт безалургба, шоаш лобабеча кхыча къамий метайбокьонаш йовза атта хургда.

Метапредметни

Регулятивни УУД

- Хъехархочунца дешара тIадуллар оттаде, урока лерхIамга хъежжа. Деша дешара лерхIамашка хъежжа.
- Массанеца цхъана урока план оттае ха, произведени чулоацам хъабувцара план оттае ха. Планага хъежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.
- ЗIамигача тоабца е шинне цхъана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хъакъоастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар дIаяздар, лакхача говзала тIакхуви хилар хъахьокхар.
- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший лоIамагIа хъаалар, урока карах ца доалача хIама теркам бар, из тоадара болх бе лерхIам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хъехархочо хаттараица новкъостал а деш. Деша къайла маIан ха, из тахка.
- Произведенеш шоайла йиста, вIашкаоттае, юкъарадар а тарадоацар а хъаоалаиш.

-Дийшачун дакъа диста мукъама е или дакъаца, е суртаца, е кичаца

Произведени турпалхочо дечун бахъан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагIамасалаиш доаладе, даьржа дувзадена къамаьл де.

- Глалгай фаьлгаиш кхоллара лерхIам ха, цар лу пайда, цар лерхIам ха.
- Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературнии Iилман кхетам балара текстаишсанна.
- Кхоллама навикаиш хъахьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаиш, проектнитIадуллариш кхоачаидеш.
- Дешаидар кхетаде, дийшар лоацца таблица чу а схема чу а дIаязде ха.

Коммуникативни УУД.

- Дувцара къамаьл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараиш тела. Диалогте, тоабхболх беш дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар чIоагIдеш, кхычарца къамаьл де хар.
- Темага хъежжа 5-6 предложенех дувзадена къамаьл оттаде. Проекта 1-2 слайдкхолла. Кхычунга ладувгIа ха, къовсама юкъе дакъа лаца.
- Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эзди дешаица къамаьл де.
- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критерешца.
- Барт бара кийча хилар хъахьокхар, къовсам, дов е цатоам дIабаккхара тайп-тайпаравариациеш йоалае ха.
- Бокхийчарца къамаьл деш, книжкаиш, дошлоргаиш, энциклопедеш дешаиш кердадар, пайдабар леха.
- Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) бокхийчар новкъосталца кийчъяр, проекттемага хъежжа, слайдашка хъежжа темах лаьца лоацца дувца.

Личностни.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкъера безама керттера хьал хар (бартхилар, сий дар, безаме, къахетаме, вIаши новкъостал деш хилар)
- Ше ваьнна моттиг хови хила, ше малагIча этносаца лоархIаиш ва ха. Кхыча къамех царсий деш къамаьл дар.
- Кхыйола культураиш а, къамаиш а долга хови хилар, дикагIа довзачарех хъадувца

ха, култураца е динаца шоай култура е дина тарахетараи хъаала хар (нохчий, татарай, ларбий, сирийцаи, кх. дI. а).

-Юкъя а ца лелхаш, кхычунга ладувгIа ха, ший уйла сатийна дIаалар, тайп-тайпара аргументаш а йоолаеш. Дешархой вIааш къовсам балара бахъанаш ха.

- ЦIагIа а классе а книжкаш дешара тIакхуви хилар хъахъокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъяр.

- Йоозонхой кхолламах ха безам болаш хилар хъахъокхар, шийна эггара чIоагIагIа безачар цIераш яха хар, безара бахъан а хъаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаиш болга хар.

-Ишколе вахара бокъонаш йовзар, цар дешархочоа луп айда малагIа ба хар. Дикача дешархочун масалаиш доаладе йийшаца произведени юкьера.

- Сага новкъостал доацаиш ше болх бе хови хила, ше даьчох жоп дала дезалга хови хила.

-Поэтически деши хозал хови хила, йоозонхочо дешаишца сурт дулаиш доаладаь дешаиш хъалаха хови хила. Хозахийта дешаиш а эпитетиш а шоай къамаьла юкьедоаладар.

-Эздедаца дар доацар хови хила, литературни турналхоехи эздийча сагахи йоахка оамалаиш хъаювцаха, гIулакхаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаиш а яз деш а нийса вагIараи бIаргий са толха ца дараи йоагIа бокъонаш хови хила. КIаьдвалар дIадоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еи хила. Саг унахцIена хилара бокъонаш цIагIа а накъайоолаиш лелае ха.

Патриотически кхетам балар:

- дешархо къаман гIулакхаи эздедаи тIакхийна хилар;
- дезала вахар довзаш хилар;
- ший къаман культура а, бусулба дин а довзаш хилар;
- Росси пачхъалкхен гражданин ше волга ховиш хилар;
- дешархочун оамалаиш, декхараш кхийна хилар: урока, урокал арахъа а.

ГIалгIай метто, эрсий метто санна, метта Iилман дакъа а ший маIанна а йоккха моттигдIалоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически маIан да. Наьна метто юкьелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца Iимерза а, эди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маьхала таронаш.

Тахан латтача хъале гIалгIай мотт Iомабара, цу метта йоазув де хара Iалаьмате йоаккха терко е еза къаьстта ишколо. ХIанзарча зама бераша Iалаьмате дукха бувцаш лелабу эрсий мотт. ЦIагIа а ара а бераша шоай наьна метта къамаьл кIезига ду. ГIалгIай мотт бувцачар а къамаьла юкье дукха эрсий дешаш леладу, цудухъа наьна мотт эрсий меттаца ийна бувц бераша. Ишттача хъале тIехь тIайоагIача хана гIалгIай мотт бицбалара кхерамба. Цудухъа ишкола хъалха латта декхар да гIалгIай метта дешари йоазуви дешархошта Iомадар, безам тIабахийтар, мотт дийнбар. Бера ший наьна мотт бовза а беа, беа а беа, уйла а цу метта хила еза. КIира сахъатий боарам дукха беце а дешархоша мотт Iомабергба, хъехархоша из безаргболча тайпара дIахъехе. Цу тIа йоазув де гIалгIай меттахала а дац, хIана аьлча, гIалгIай абата тIа дукхагIадола алапаш эрсий метта санна да.

Дешархошта Iомаде IотIакхета алапаш да: I, аь, гI, кх, къ, кI, пI, тI, хь, хI, цI, чI, яь, дифтонг оа. Эрсий метта санна хъехархочо боккха теркам тIабахийта беа дешаш дIаоолаши яздеши йолча башхалонашта. Иштта боккха болх бе беа дешархоша оазашнийса хъаалара, хIана аьлча, бери яздеца хана ше харцахъа дош дIааларга хъежжа гIалаташ а деш яздергда. Из болх I классе денз ца хаддаш бе беа, йоазув нийса хургдолаш.

№ урока	Тема урока	Кол. час.	Дата	
			План	Факт
1	Предложени, дош, оаз, алап. Предложени.	1	04.09	
2	Дош, оаз, алап.	1	06.09	
3	Мукъеи, мукъазеи оазаш. Мукъа оазаш.	1	11.09	
4	Дешдоакъош.	1	13.09	
5	Дешаш дешдоакъоштадекъар.	1	18.09	
6	Дешаш сехъадахарбокъонаш.	1	20.09	
7	Дешаш сехъадахарбокъонаш.	1	25.09	
8	Диктант «Бакъилг»	1	27.09	
9	Галаташцара болх Дешашсехъадахар бокъонаш	1	02.10	
10	Галгай алфавит.	1	04.10	
11	. Йиш хоадора хъарак.	1	09.10	
12	Къоастора хъаракаш	1	11.10	
13	Къоастора хъаракашыздара бокъонаш.	1	16.10	
14	. Алап Й. Алап Й юкъе дола дешаш сехъадахара бокъо.	1	18.10	
15	Диктант «Гуйран сайре».	1	23.10	
16	Галаташцара болх. АлапЭ	1	25.10	
17	Алап I	1	06.11	
18	Алап Я, Яь, Ю.	1	08.11	
19	Йлаъха а лоаца а мукъаоазаш.	1	13.11	
20	Шола мукъаза алапаш дола дешаш	1	15.11	
21	Шола мукъаза алапаш сехъадахара бокъонаш.		20.11	
22	Хъатгаыздар		22.11	
23	Зовнеи къореи мукъазаоазаш.		27.11	
24	. Шолха алапаш.		29.11	
25	Шола-шолха алапаш . Шола- шолха алапаш сехъадахара бокъо		04.12	
26	Гомадаър чоаглар.		06.12	
27	Диктант «Оалхазараш».		11.12	
28	Галаташцара болх. Мала? Фу? Жоп лу дешаш.		13.12	
29	Мала? Фу?, Хъан?, Сево? Яхача хаттарашта жоп лу дешаш		18.12	
30	Хъайбаех техка цѣраш		20.12	
31	.. Доккхий алапаш. Наъхацѣраш		25.12	
32	Доккхий алапаш. Наъхацѣраш		27.12	
33	Городий, юртий, доагачахиний цѣраш		08.01	
34-35	Изложени «Эккурси».		10.01	
36	. Галаташцара болх. Хламаша, наха дер белгалду дешаш		15.01	
37	Хламаша, наха дер белгалду дешаш		17.01	
38	Хламаш мишта хул белгалду дешаш.		22.01	
39	. Мишта? Яха хаттара жоп лу дешаш		24.01	
40	Мишта? Малага? Хъан? Сен? яха хаттара жоп лу		29.01	

	дешаш.			
41	Диктант «КЪажкъайгаш».		31.01	
42	ГІалаташцара болх. Іомадаър чІоагІдар		05.02	
43	ДештІехье.		07.02	
44	ДештІехьенаш дешашцара яздара бокьо.		12.02	
45	Контролни списывани «Циска кІориг».		14.02	
46	. ГІалаташцара болх.Гаргара дешаш		19.02	
47	Гаргара дешаш.		21.02	
48	Іомадаър чІоагІдар		26.02	
49	. Сочинени «БІаьстанхъаьший».		28.02	
50	ГІалаташцара болх.Іомадаър чІоагІдар.		04.03	
51	Предложении дувзаденна къамаьлии		06.03	
52	Диктант «БІаьсти»		11.03	
53	ГІалаташцара болх.Іомадаър чІоагІдар.		13.03	
54	Предложении дувзаденна къамаьлии		18.03	
55	ГІадам, хаттареи, айдареи хъаракаш.		20.03	
56	ГІадам, хаттареи,айдареи хъаракаш		03.04	
57	Іомадаър чІоагІдар		08.04	
58	Изложени «Ахъмии циски».		10.04	
59	ГІалаташцара болх.		15.04	
60	Іомадаър чІоагІдар		17.04	
61	Диктант»ХъунагІа».		22.04	
62	.. ГІалаташцара болх		24.04	
63-64	Шера Іомадаър кердадаккхар. Дош,предложени.		29.04-	
			01.05	
65-66	Диктант «Наьна цІай»ГІалаташцара болх.Дешдоакьош		06.05-	
			08.05	
67	Шола мукъаза алапаш		13.05	
68	Шолха алапаш.		15.05	

